

BANK INNOVATSIYALARI TUSHUNCHASI VA MOHIYATI

L.A.Urinov

Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti

Andijon fakulteti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Zamonaviy iqtisodiyotda innovatsiyalar banklar hayotida juda muhim rol o‘ynaydi. Bankning taraqqiy etishida qanday qadam innovatsiya hisoblashimiz mumkin-u, yana qandayini boshqa banklarlarga taqlid qilish deb hisoblashimiz muhim? Ushbu maqolada "bank innovatsiyasi" tushunchasi va uning ma’nosi ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Bank, Innovatsiya, Iqtisodiyot. Bank ishi, innovatsiyalar, iqtisod

Аннотация: Современная инновационная банковская экономика играет жизненно важную роль. Банкинг развитие этишида кандай шаг инновация может быть рассмотрена, яна кандайи бошка банкларларга имитация может быть рассмотрена мукин? Ушбу статья " банк инноваций " тушунчи и унинг имеют сокращенное значение.

Ключевые слова: банковское дело, инновации, экономика. Банковское дело, инновации, экономика

Abstract: In the modern economy, innovation plays a very important role in the life of banks. What step in the progress of the bank can we count on innovation-it, how else can we consider it to be an imitation of other banks? This article will consider the concept of "banking innovation" and its meaning.

Keywords: Banking, Innovation, Economics. bank business, innovation, economics

O‘zbekiston Respublikasining tijorat bank tizimini rivojlantirishning hozirgi bosqichida – moliyaviy bozorni bank moliyaviy mahsulot va xizmatlar bilan yuqori darajada ta’minlanganligi va bunda kredit tashkilotlari o‘rtasidagi intensiv raqobat bilan tavsiflash mumkin. Bunday sharoitda yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va

joriy etish, moliyaviy mahsulot assortimentini modernizatsiya qilish, mijozlarga xizmat ko'rsatishning muqobil yo'llarini rivojlantirish, ya'ni innovatsion jarayonlarni amalga oshirishga qodir bo'lgan kredit tashkilotlaridan biri ustunlikka ega ekanligi sezilarli darajada raqobatdoshligi namoyon bo'ladi. Ushbu vaziyatda kredit tashkilotlari tomonidan innovatsiyalarni joriy etish ko'zlangan natijalarga erishmasligining sabablarini aniqlash, ya'ni moliya bozori uchun bank innovatsiyalari uchun asosiy xavf omillarini aniqlash muhim ko'rinadi.

Hozirgi vaqtda "bank innovatsiyasi" tushunchasining umumiy qabul qilingan yagona ta'rif mavjud emas. Ilmiy adabiyotlarda bank (yoki moliyaviy) innovatsiyalarni tor va keng ma'noda ko'rish mumkin.

Birinchi holda, innovatsiya ilgari mavjud bo'lmagan (yaxshilangan) xizmatlar yoki mahsulotlarni yaratish bilan belgilanadi. Keng ma'noda innovatsiyani "bank faoliyatining istalgan sohasida ma'lum ijobiy iqtisodiy-strategik samaraga ega bo'lgan ko'p qirrali innovatsiyalar tizimi" deb ta'riflash mumkin. Iqtisodchilarning fikr-mulohazalarini, shuningdek, bank biznesining voqeligini hisobga olgan holda, biz bank innovatsiyasi - bu yangi xizmat yoki bank yangi mahsuloti, ularni taqdim etish texnologiyasi yoki u yoki bu shaklda yangi yoki takomillashtirilgan jarayon, degan xulosaga kelgan holda bank faoliyati samaradorligini oshirishini tushunishimiz to'g'ri bo'ladi. Iqtisodiy tizimlar uchun "innovatsiya" atamasining mohiyatini o'rganib, mavjud bo'lgan turli nuqtai nazarlarni tahlil qilib, bank biznesida sodir bo'lgan o'zgarishlarni hisobga olgan holda muallif nuqtai nazardan bank innovatsiyasi haqidagi tushunchasi shakllantirildi.

Bank innovatsiya -bu mijozlar e'tiboriga havola etilgan va ular tomonidan qabul qilingan yangi yoki tubdan o'zgartirilgan bank mahsulotlari, zamonaviy infokommunikatsiya texnologiyalari, bank jarayoniga joriy etilgan tashkiliy va axborot texnologiyalaridan foydalangan holda ko'rsatiladigan yuqori sifat darajasidagi yangi bank xizmatlari va xizmatlari; bankka bevosita yoki bilvosita iqtisodiy foyda yoki ijtimoiy samara olish imkonini beradigan bank xizmat mahsulotidir.

Bank innovatsiyasining mohiyatini ilgari taklif qilingan tushunchalardan farqli o'laroq, "operatsiyalar" va "bitimlar" atamalari ta'rifdan chiqarib tashlandi, ulardan foydalanish, bir tomondan, bankdagi innovatsion jarayonlarni o'rganish uchun asoslanmay, o'z faoliyatining mijozga yo'naltirilgan kontseptsiyasiga ko'ra, boshqa

tomondan bank texnologiyasida operatsiyaning tarkibiy element sifatida qo‘llaniladi.

Bank innovatsiyalari, albatta, nafaqat yangi, balki ilgari taklif qilingan bank xizmatlarini ham o‘z ichiga olishi, agar mijozlar ularni qabul qilish usullari o‘zgargan bo‘lsa, bu ularni taqdim etish sifatining yaxshilanishiga olib kelgan bo‘lsa (Internet-banking). Ta’rifda ko‘rsatilgan foyda bank tomonidan innovatsion faoliyatni amalga oshirishi, amalga oshirgan operatsiya uchun xavfiga mukofot sifatida olinadi, chunki ilgari tuzilgan ta’riflarning ba’zi mualliflari esa - "bank mijozlarining foyda olishda yordam berish" xizmat turi deb ta’rif berishgan.

Iqtisodiy rivojlanish har doim yangi texnologiyalarni joriy etish orqali asoslangan, ammo uzoq vaqt davomida bu jarayon juda sekin davom etgan. Zamonaviy texnologik inqilob sharoitida va ayniqsa yaqinda rivojlangan mamlakatlar industrial jamiyatga o‘tayotgan bir paytda, iqtisodiy rivojlanishning sifat jihatidan yangi xususiyatga ega bo‘ldi.

Uning belgilovchi xususiyatlari quyidagilardan iborat:

-birinchidan, innovatsion jarayonni innovatsiyalarni yaratish, tarqatish va ulardan foydalanish jarayoni sifatida sifat, miqdor va tarkibiy o‘zgarishlar markaziga qo‘yish;

-ikkinchidan, innovatsion jarayonni doimiy ishlaydigan omilga aylantirish;

-uchinchidan, o‘zgarish tezligi misli ko‘rilmagan darajada yuqoriligi.

O‘zbekiston banklar tizimini jadal rivojlantirish stsenariysi va chora-tadbirlar dasturi belgilangan, bunda:

- Banklari rivojlanishining asosiy ko‘rsatkichlarining miqdoriy va sifat jihatidan o‘sishi;

- boshqaruv samaradorligini oshirish;

- kreditlash sohasida dolzarb loyihalarni amalga oshirish va boshqalar kiradi.

"Bank tizimi iqtisodiy mustaqilligi, siyosiy suverenitetning zarur elementidir" degan tezisni qo‘llab-quvvatlagan holda, biz bank tizimini jadal rivojlantirishning asosiy qoidalarini ajratib ko‘rsatishimiz mumkin, bu bizning fikrimizcha. quyidagilar:

1) Bank tizimi nafaqat davlatning ijtimoiy-iqtisodiy siyosatiga, balki mamlakat miqyosiga, hududlarning har bir shaxs va har bir xo‘jalik yurituvchi sub’ektni moliyaviy resurslar bilan ta’minlashga bo‘lgan ehtiyojlariga, qarz mablag‘lari bilan ta’minlashga mos bo‘lishi kerak. Bu iqtisodiyotda moliyaviy vositachilik

samaradorligini oshirish, butun xudud bo'yicha bank xizmatlarining mavjudligini ta'minlash bank tizimi dasturida belgilangan eng muhim vazifalardan biri deb hisoblasa bo'ladi;

2) Bank tizimini rivojlantirishda yanada oshkoralik, mijozlar va investorlar uchun ochiqlik, ilg'or biznes modellarini, yangi bank texnologiyalari va bank mahsulotlarini joriy etishdan iborat bo'lgan sifat o'zgarishlariga aniq ehtiyoj sezilmoqda. Bu bank tizimiga rivojlangan mamlakatlardan ortda qolayotgan mamlakatlardan rivojlanishning yuqori darajasiga ko'tarilish imkonini beradi: YaIMga nisbatan bank kapitali, YaIMga nisbatan bank aktivlari va YaIMga nisbatan bank kreditlari. Bu ko'rsatkichlar hozirda Yevropa Ittifoqi, Angliya, AQSh va Yaponiyadagidan pastdir;

3) Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish bilan birgalikda bank tizimini rivojlantirishning har qanday qabul qilingan faol senariysini amalga oshirish uchun bank tizimining har bir sub'ektining innovatsion faoliyatining metodik vositalari va mexanizmi zarur.

Tijorat banklari uchun bank innovatsiyalarini ishlab chiqish va joriy etish tijorat banklarining umumiy faoliyatiga aylandi, bunda to'rtta asosiy bosqichni ajratib ko'rsatish mumkin:

1-bosqich Bozor holati to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash va qayta ishlash, yangi bank mahsulotlari va xizmatlariga bo'lgan potentsial ehtiyojlar to'g'risidagi ma'lumotlarni tahlil qilish.

2-bosqich Kredit tashkilotining innovatsion strategiyasini, yangi mahsulot va uni bank xizmatlari bozorida joriy etish texnologiyasini ishlab chiqish (hujjatlarni tayyorlash, bank operatsiyalari uchun texnologiyani ishlab chiqish, xodimlarni o'qitish, joriy etish yo'llarini aniqlash). mahsulotni (xizmatlarni) bozor muhitiga kiritish, mijozlar o'rtasida mahsulot sifatini sinab ko'rish.

3-bosqich Innovatsion mahsulotni (xizmatni) ilgari surish, uni xaridorlarga sotishni tashkil etish. Ushbu bosqichda muvaffaqiyatning asosiy omillari quyidagilardir: narx siyosatini to'g'ri tanlash, bank mahsulotining hayot aylanishini hisobga olgan holda taqsimlash kanallarini aniqlash (amalga oshirish bosqichi, yetuklik bosqichi, pasayish bosqichlari).

4-bosqich Innovatsion mahsulotlarni (xizmatlarni) joriy etish natijalarini baholash va tanlangan innovatsion strategiyani tahlil qilish.

Bank innovatsiyalari o‘z maqsadlariga ko‘ra, yangi xususiyatlarga ega bo‘ladi. Bu bizga bank innovatsiyalarini tasniflash turlarini tizimlashtirishga imkon beradi, ular orasida texnologik, ilmiy, tashkiliy, axborot, aloqa, marketing, ijtimoiy, psixologik xizmat ko‘rsatish va boshqalarni ajratib ko‘rsatish mumkin. Innovatsiyalarni tavsiflovchi bank mahsulotlari va xizmatlarining butun majmui innovatsiyalarni rag‘batlantiruvchi, joriy qiluvchi va iste‘mol qiluvchi bozor sub’ektlarining o‘zaro hamkorligi bilan belgilanadi, bu esa ularning institutsional asosini yana bir bor ta’kidlaydi.

Adabiyotlar:

- 1.2020-2025 yillarda O‘zbekiston Respublikasi bank tizimini isloh qilish strategiyasi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 12 yil 2020 maydagi PF-5992-sonli farmoni.
- 2.www.cbu.uz .- O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankining veb-sayti.
- 3.www.mineconomy.uz. - O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligining veb-sayti.
- 4.Bank sektorida innovatsion menejment. Innovatsiyalar va tashkilotlarni boshqarish 2011 yil. 1-son. 4-8 betlar
- 5.Bank faoliyati samaradorligini oshirish tamoyillari va mexanizmlari. Koch Larisa Vyacheslavovna, muallifning referati. <http://www.isuct.ru>

Research Science and Innovation House